

Tarihi yapıların kentsel dokuya etkisi: Kayseri kent merkezi örneği

Ashhan Erdoğan^{a,*}, Ömer Atabeyoğlu^b

Özet: Günümüz kentleri, uzun yıllar süren gelişim, değişim ve dönüşümün eserleridir. Yaşanan her süreç kente kalıcı izler ve miraslar bırakır. Üzerinden zaman geçtikçe tarihin bir parçası haline dönüşen bu miras, kültürel birikim ve tarihsel yaşanmışlıkların izleridir. Bazı kentler gerek stratejik konumları, gerekse dönemindeki politik etkenler ile çok farklı tarihi ve kültürel mirasa sahiptirler. Bu bağlamda Kayseri kenti, zengin bir tarihi doku barındırmaktadır. Bu çeşitlilik günümüz kentinin şekillenmesinde önemli bir paya sahiptir. Bu çalışmanın amacı; Türkiye'nin tarihi kentlerinden Kayseri tarihi kent merkezinde bulunan tarihi ve kültürel değerlerin korunması ve geliştirilmesinde açık-yeşil alanların etkin kullanımının önemini vurgulanmasıdır. Çalışma alanı olarak Cumhuriyet Meydanı ve bu meydanı çevreleyen 6 mahalle seçilmiş ve yapı yoğunluğuna göre araştırma alanı sınırlanmıştır. Çalışmada çeşitli dönemlerden, çeşitli nitelik ve kullanımındaki 43 eser değerlendirilmiştir. Belirlenen parametreler ile tarihi çevrelerin kent kimliğine, kentsel açık-yeşil alanlara ve kent strüktürüne olan katkısı değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda çalışma alanını oluşturan 6 mahallenin açık-yeşil alan varlıkları arasında farklılıklar saptanmıştır. Bu durum kentsel açık-yeşil alanların tarihi kent merkezinde düzenli dağılmadığını göstermektedir. Sonuç olarak Kayseri kenti tarihi kent merkezinde mevcut açık-yeşil alan kullanımının niteliksel ve niceliksel açıdan kültürel değerlerin korunması ve geliştirilmesinde kısmen etkili kullanıldığı belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Kentsel karakter, Tarihi doku, Kent peyzajı, Yeşil alan

The effect of historical buildings on urban fabric: The sample of Kayseri city center

Abstract: Today's cities are the work of the long years of development, change and transformation. Each experienced process leaves permanent scars and heritage to the city. This heritage are elements that give historical and cultural meaning to the city. Some cities have very different historical and cultural heritage because of their strategic locations and political factors of during the period. In this context, Kayseri is a historic city which contains a rich historical texture. This diversity has an important role in shaping the today's city. The purpose of this study is to emphasize the importance of effective use of open-green space for conservation and development of the historical and cultural heritages located in the historic city centre in the city of Kayseri as the one of the historic cities in the Turkey. Cumhuriyet Square and surrounding 6 quarters are selected as a study area and the area is restricted according to the density of historical structures. In the study 43 monument evaluated which are from various periods, qualities and use. The contribution of historical environment to urban identity, open green space and urban structure are evaluated by determined parameters. There are differences between 6 quarters of the area concerning the open green space presence. This shows that existing open green spaces are not distributed in a homogeneous setting in the historical city centre. As an outcome of this paper, it is stated that the uses of existing open-green space in the historical city centre of city Kayseri are being satisfactory as partly effectively for conservation and development of cultural heritages.

Keywords: Urban character, Historical structure, Urban landscape, Greenspace

1. Giriş

Kent; ekonomisi tarım dışı faaliyetlere dayalı, toplumsal ilişkilerin ön planda bulunduğu, doğal ve kültürel öğelerle zaman içinde kendine has karakterini kazanmış, büyük ölçekli, uzun mesafe ve zaman aralığında algılanabilen bir mekân kurgusudur (Güçlü,1993). Kent kimliği ise, bir kenti diğer kentlerden ayırt etmeye yardımcı olan nitelikler ve kente özgü öğelerdir (Lynch, 1960). Bir kentin fiziksel çevresi dışında sosyal, kültürel, ekonomik, politik bileşenleri de kent kimliğine farklı boyutlarda nitelikler kazandırır (Güçlü, 1993). Her bileşenin kendine özgü görsel karakteri ve kimliği vardır. Dolayısıyla kentin oluşumunda

yer alan bütün bileşenler bu sürece olumlu ya da olumsuz etki ederek kent kimliğini oluşturur. Bu bağlamda kentin geçmişten bugüne gelmesini sağlayan tüm öğeler ve faktörler kimlik üzerinde etkilidir.

Kentlere kimlik kazandıran, kentlilerin kendilerini kentle özdeşleştirebileceği çeşitli öğelerden en belirgin ve etkin olanı, kentin yaşam mekânlarına dördüncü boyutu (zaman boyutunu) veren tarihi çevrelerdir. Tarihi çevreler, fiziksel homojenlikleri, uzun geçmişleri, kültürel, sosyal, ekonomik, arkeolojik ve estetik değerleri dolayısı ile korunması ve değerlendirilmesi gereken kent dokularını ve yapı gruplarını içinde barındıran alanlardır. Tarihi çevreler,

✉ ^aNeveşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Mühendislik-Mimarlık Fakültesi
Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Neveşehir

^bOrdu Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Ordu

@ * **Corresponding author** (İletişim yazarı): aslihanerdogan@nevsehir.edu.tr

✓ **Received** (Geliş tarihi): 09.03.2015, **Accepted** (Kabul tarihi): 08.10.2015

Citation (Atf): Erdoğan, A., Atabeyoğlu, Ö., 2016.Tarihi yapıların kentsel dokuya etkisi: Kayseri kent merkezi örneği. Turkish Journal of Forestry, 17(1): 83-92.
DOI: [10.18182/tjf.67468](https://doi.org/10.18182/tjf.67468)

kentin fiziksel ve sosyal yapısı içinde birer "düğüm noktası" konumundadırlar(Önal, 1999; Doratlı ve Önal, 2000).

Hızla büyüyen ve değişen kentlerde tarihi-kültürel miras ve çevreleri özgün kimliklerini, okunabilirliklerini yitirerek zamanla tanımsız mekânlar bütününe dönüşmektedirler. Bu nedenle tarihi kent merkezlerinde korumaya ve geliştirmeye yönelik kentsel peyzaj tasarımının her aşamada etkin olarak bulunacağı politikaların geliştirilmesi gerekmektedir. Bu politikalar (Tunçer, 1998; Özkan Ter, 2002);

- Yayalaştırma politikaları (yaya ağırlıklı dolaşım sistemlerinin kurulması, meydan, yaya yolları ve bölgelerinin oluşturulması vb.)
- Toplu ulaşım politikaları (tramvay, toplu taşımacılık vb.)
- Koruma, yenileme, iyileştirme ve onarım politikaları
- Turizm ve geleneksel ticaret, üretim ve satış ünitelerinin geliştirilmesine yönelik politikalar olarak sıralanabilir.

Kentsel peyzajın bütününde ya da bölümünde, yerleşik alanlar içinde kalan tarihi dokular çevrelerindeki açık-yeşil alanlarla birlikte düşünülmelidir. Bu çalışmada, Kayseri kent merkezinde yer alan tarihi unsurların kent dokusuna ve açık-yeşil alanlara katkısının ortaya konulması amaçlanmıştır.

Çalışmada, Kayseri kenti kent bütünü içinde açık-yeşil alan sistemlerinin önemli bir parçası olan, tarihi kent merkezini oluşturan ve kültürel mirasa konu olan alanlardaki;

- Mevcut açık-yeşil alanlar incelenmiş,
- Tarihi yapı ve çevrelerinin imar planlama sürecinde açık-yeşil alan sistemlerine dahil edilip edilmediği araştırılmış,
- Kentsel açık-yeşil alan sistemleri içindeki etkinliği tartışılmış,
- Bu alanların kent kimliğine olan katkısı irdelenmiş,
- Açık-yeşil alan sistemleri yaklaşımı doğrultusunda öneriler getirilmiştir.

2. Materyal ve yöntem

2.1. Materyal

Bu araştırmanın materyalini, tarihin farklı dönemlerinde (Roma, Anadolu Selçuklu, Beylikler, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi), farklı uygarlıklara ev sahipliği yapmış ve farklı kültürlerin yerleştiği dini, idari, ilmi ve ticari bir merkez olan, bu dönemlere ilişkin yapıların günümüze ulaşmış örneklerinin bulunduğu yaklaşık 500 hektar (ha)alandan oluşan Kayseri tarihi kent merkezi oluşturmaktadır(Şekil 1).

Geçmiş yaklaşık 4500 yıl öncesine dayanan kentin merkezinin, en az 1500 yıldır yerleşilen bir alan olduğu belirlenmiştir. Kent özellikle 1950'lerden itibaren hızlı bir kentsel yenileme sürecine girmiştir. Buna rağmen sınırlı sayıda tarihi yapı günümüze ulaşmıştır. Kentte, tespiti yapılmamış ve düzenli arkeolojik çalışmalara konu olmamış birçok tarihi değer yer almaktadır (Çalışır Hovardaoğlu, 2009). Kayseri, önemli ticari ve askeri yolların kesişme noktasında yer alması nedeniyle, ilk çağlardan itibaren Anadolu'nun önemli yerleşimlerinden biri olmuştur (Arık, 1969).

Şekil 1. Kayseri kenti coğrafi konumu (Google Earth)

Araştırmada, Kayseri kenti 1/25000 ölçekli imar planı, hava fotoğrafları, tarihi kent merkezi ile ilgili yazılı kaynaklar, kent kimliği ve açık-yeşil alan sistemleri ile ilgili literatürlerden yararlanılmıştır.

2.2. Yöntem

Çalışma;

- Araştırma alanı sınırının belirlenmesi,
- Bu sınır içindeki tarihi yapıların tespit edilmesi,
- Bu alanlardaki mevcut açık-yeşil alanlara ait verilerin toplanması ve toplanan verilerin analizi,
- Tarihi kent merkezi içinde açık-yeşil alanların yeterliliği ve bu alanların kent kimliğine olan katkısının belirlenmesi ile sonuçların tartışılmasından oluşan 4 aşamada yürütülmüştür.

Birinci aşamada; tarihi kent merkezini şekillendiren, tarihsel önemi, kullanım özellikleri ve yoğunlukları göz önünde bulundurularak, Cumhuriyet Meydanı ve bu meydanı çevreleyen Gevher Nesibe, Sahabiye, Hunat, Kışıkapaı, Cumhuriyet ve Camii Kebir Mahalleleri seçilmiş ve araştırma alanı sınırlandırılmıştır.

İkinci aşamada; bu alan içinde kent kimliğini farklı yönlerde etkileyen sivil-mimari, askeri, idari, dini ve kültürel yapılar tespit edilmiş ve tablolar oluşturulmuştur.

Üçüncü aşamada; tarihi yapıların ve çevrelerinin kentsel açık-yeşil alanlara olan katkısının ortaya konması amacıyla bu yapıların kent kimliğine ve kent yaşamına olan sosyal ve kültürel etkileri göz önünde bulundurularak çok parametrelili puantaj tablo sistemi oluşturulmuştur. Puantaj tablosunun oluşturulmasında Atabeyoğlu (2004) ve Atabeyoğlu ve Bulut (2007)'tan faydalanılmıştır. Puantaj tablosu ile tarihi yapılar; günümüzdeki durumu, turistik değeri, açık-yeşil alana katkısı, yapı ve çevresinin kullanım yoğunluğu, mekânsal hareketlilik, fonksiyonel değeri, odak merkezi, manzara oluşturması, algılanabilirliği, silüet etkisi, genel ve çevre aydınlatması, çevresel yapılaşma yoğunluğu, rekreasyonel potansiyeli ve peyzaj tasarım düzenlemesi yönünden bizzat gezilerek incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

Puantaj tablosu; mekansal özellikleri belirlemek üzere tespit edilmiş parametrelerin puanlanması ile oluşturulmuştur. Bu kapsamda, her bir parametre değerlendirilmiş, 1 ile 3 arasında puan verilmiştir. Burada; 3 yüksek/var, 2 orta/kısmen, 1 düşük/yok şeklinde ifade edilmiştir. 3 Puanlı değerlendirme sistemi nitelikleri derecelendirmeden, varlık veya yeterliliği net bir şekilde ortaya koymakta kolaylık sağlamaktadır. Yapıların tamamı, tüm parametreler bazında puanlandıktan sonra her bir

yapının 14 parametreden aldığı puanlar toplanmış ve toplam puanı bulunmuştur. Toplam puanın 14'e bölümü ile de yapıların aldığı ortalama puan hesaplanmıştır. Ortalama puan yapıların bir birleriyle mukayese edilmesinde kullanılan asıl değerdir. Değerlerin yorumlanabilmesi için, elde edilen değerler gruplandırılmıştır. Gruplandırma için, en küçük değer ile en büyük değer arasındaki fark bulunmuş ve bu fark 3'e bölünmüştür. Elde edilen bu değer, en küçük değerden başlanarak üst üste eklenmiş ve aralıklar belirlenmiştir. Aralıklar "düşük/yok", "orta/kısmen" ve "yüksek/var" olarak derecelendirilmiştir. Aynı puanlama yöntemi yeşil alanların değerlendirilmesinde de kullanılmıştır.

Ayrıca çalışma alanına ait 1/25000 ölçekli imar planı incelenmiş ve bu alanlardaki mevcut yeşil alanlar büro çalışması ile tespit edilmiştir. İmar planı üzerinden mevcut açık-yeşil alan miktarları yaklaşık olarak hesap edilmiş, böylece mahalle bazlı yeşil doku miktarları ortaya koyulmuştur. Elde edilen nicel veriler göz önünde bulundurularak bu alanların herhangi bir açık-yeşil alan sistemi kurgusuna dahil edilip edilmediği araştırılmıştır.

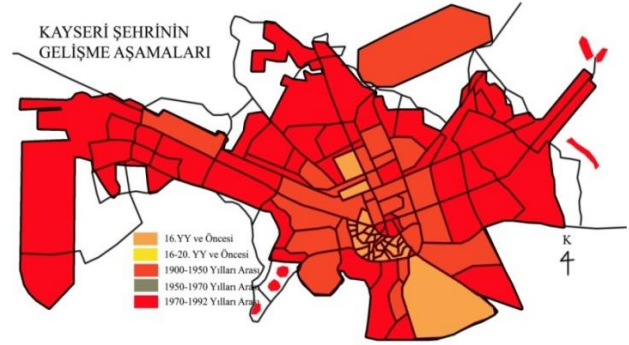
Dördüncü aşamada ise elde edilen sonuçlar doğrultusunda tarihi kent merkezinin açık-yeşil alan varlığı ve kentsel açık yeşil alan sistemleri içindeki etkinliği tartışılmış, kent kimliğine olan etkisi değerlendirilmiştir. Ayrıca tarihi kent merkezinin tarihi yapı ve çevreleri ile birlikte gelecekteki kentsel açık-yeşil alan sistemlerinin mekânsal ve işlevsel kurgusunda yer almasına yönelik bazı öneriler getirilmiştir.

3. Bulgular

Kent, Selçuklu döneminde yapılan eserler etrafında gelişen bir yapılaşma ortaya koymuşken Osmanlı Dönemi'nde ise kent genelinde daha önceki dönemlere ait eserler korunmuş, kent sur içi ve yakın çevresinde gelişim göstermiştir. Kent merkezi; her döneme göre yeniden şekillenmiş, ticari bağlamda önemli yollar üzerinde yer alan, şehrin bütün yollarının toplandığı ve dağıldığı geniş bir meydan niteliğine kavuşmuştur. Kent meydanı kuzeydoğuda en önemli yol aksı olan Sivas Caddesi'ne, kuzeyde İstasyon Caddesi'ne, batıda Park Caddesi'ne bağlanmaktadır. Kent, ışınsal kent tipine sahiptir. Işınsal kent dokusu ile birlikte merkez aks etrafında gelişmiştir (Şekil 2).

Kent yaşamını şekillendiren tarihi, sosyal, kamusal ve askeri tüm yapılar Cumhuriyet Meydanı ve çevresinde şekillenmiştir. Aynı zamanda kent merkezinde herhangi tarihi bir değere sahip olmayan yapılarda mevcuttur. Tarihi kent merkezini oluşturan yapıların kent merkezi (Cumhuriyet Meydanı) genelindeki dağılımı Şekil 3'te verilmiştir.

Kayseri tarihi kent merkezi Roma, Selçuklu, Osmanlı ve Erken Cumhuriyet dönemlerinin izlerini taşıyan bir yerleşmedir. Bu tarihi yerleşmede dikkati çeken en önemli unsurlardan biri simgesel değer taşımalarıdır. Kentlinin aktif olarak kullandığı yapılar, dini mekânlar ve konutlar bir araya gelerek kenti tanımlayan ve kent peyzajının en belirgin özelliği olan kent silüetini oluşturmuştur.

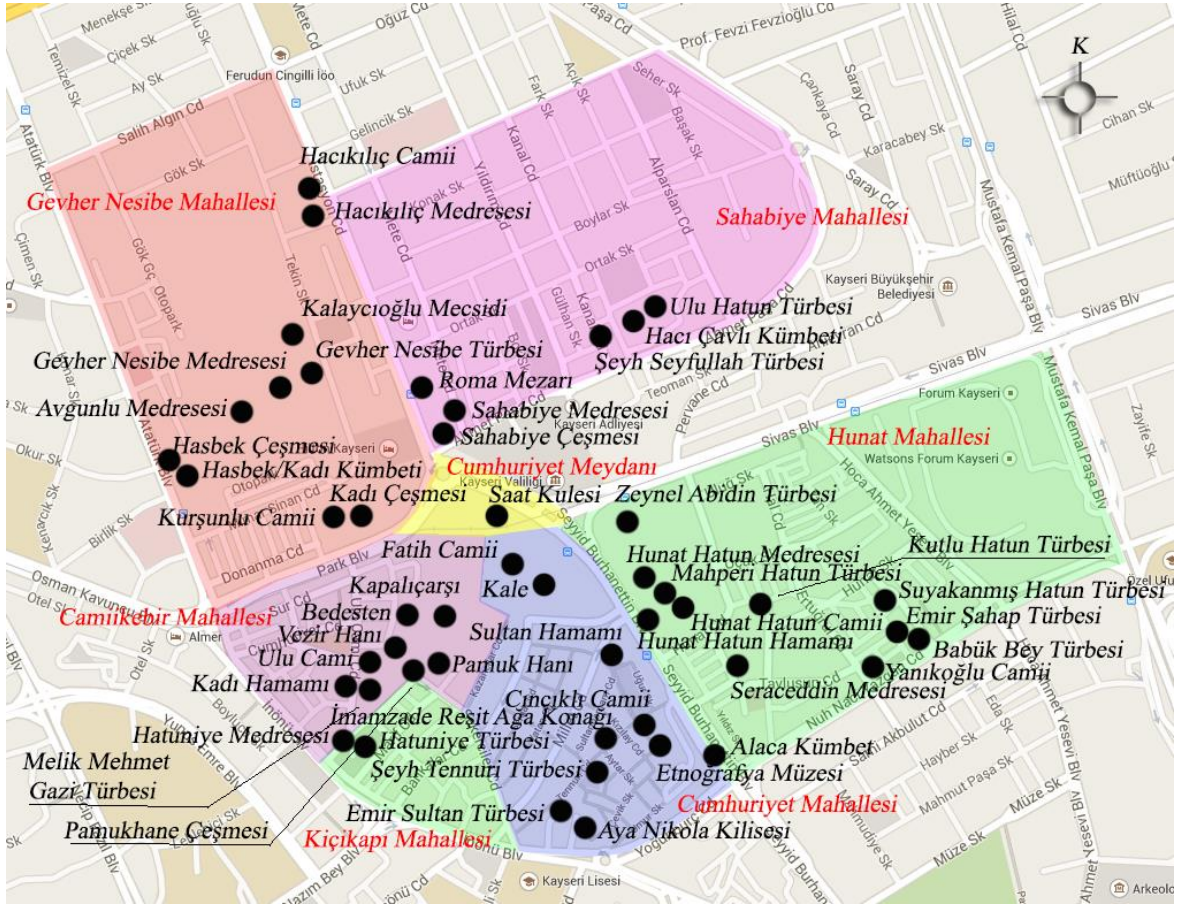
Şekil 2. Kayseri kenti gelişim aşamaları (Anonim, 2014)

Kentin kimliğini etkileyen askeri ve idari yapıların, sivil mimarlık yapılarının, dini ve kültürel yapıların (camiiler / mescitler /kiliseler /medreseler / hanlar / bedestenler / çarşılar /hamamlar /kule /türbe / kümbet / mezarlık) bulunduğu konum, kullanım şekli ve yapım dönemi Çizelge 1'de verilmiştir.

Hızlı kentleşme ile artan yapı sayısı ve ulaşımaya yönelik yeni düzenlemeler ile birlikte kent genelindeki bazı tarihi yapılar korunurken bazıları ise yıkılmıştır. Kent merkezinde dönemler arası kullanım amacına yönelik farklılıklar gözlemlense de mekânsal süreklilik devam etmiştir. Eserler kentin gelişimi ile kent meydanı, yaya bölgesi, ana ulaşım arterleri, kent merkezindeki ana ve tali yollar ve sokaklar, parklar gibi halkın yoğun ve aktif olarak kullandıkları alanlarda yer almaktadır. Bu nedenle de eserlerin kullanımları halkın talebi, ihtiyaçları ve kentsel gerekler doğrultusunda yeniden işlevler kazanmıştır.

Tarihi kent merkezini oluşturan farklı dönemlere ait yapılar ve çevreleri kentin kimliğinin oluşmasında önemli ölçüde etkilidir. Puantaj tablosunda çalışma alanı sınırları içerisindeki tarihi yapıların kentsel kullanımı, kentsel açık-yeşil alana, kent dokusuna ve kent kimliğine olan katkısı değerlendirmeye alınmıştır. Bu bağlamda puantaj tablosu; mekânsal özellikleri belirlemek üzere tespit edilmiş parametrelerin puanlanması ile oluşturulmuştur.

Puanlamada; her bir yapının aldığı puanlar değerlendirilmiş, toplam ve ortalama puan bulunmuştur. Ortalama puan, yapıların bir birleriyle mukayese edilmesinde kullanılmıştır. Değerlerin yorumlanabilmesi için gerçekleştirilen gruplandırmalarda aralıklar "düşük/yok", "orta/kısmen" ve "yüksek/var" olarak derecelendirilmiştir (Çizelge 2). Bu bağlamda belirlenen parametreler bazında toplamda en yüksek puanı (41-42 puan) alan yapılar Hacı Kılıç Camii, Hunat Hatun Hamamı ve Medresesi, Hacı Kılıç Medresesi, Sahabiye Medresesi, Saat Kulesi, ve Kayseri Kalesidir (Şekil 4). Kentin nirengi noktaları olan bu yapılar peyzaj tasarımı çalışmaları ile kentsel açık-yeşil alan sistemlerine dahil edilmiş, kentlinin yoğun ve aktif kullandığı mekanlara dönüşmüştür. Bu bağlamda bu yapıların kentsel açık-yeşil alan varlığına, kent dokusuna ve kent kimliğine olan katkısı yüksektir.

Şekil 3. Kayseri tarihi kent merkezini oluşturan tarihi yapılar (Google Earth)

Şekil 4. Cumhuriyet Meydanında bulunan tarihi yapılar ve çevreleri (1.Saat Kulesi, 2.Kayseri Kalesi, 3.Hacikilic Camii, 4.Sahabiye Medresesi), (Anonim, 2015a)

Çizelge 1. Kayseri kent merkezindeki anıtsal ve tarihi yapılar (Anonim, 2004)

Sivil mimari yapılar						
S.no	Adı	İlçesi	Mahalle	Konum	Mevcut kullanımı	Yapım dönemi
1	İmamzade Raşit Ağa Konağı	Melikgazi	Cumhuriyet Mah.	Yaya bölgesi	Atatürk Evi ve Müzesi	Osmanlı İmparatorluğu
2	Güpgüpoğlu Konağı	Melikgazi	Cumhuriyet Mah.	Yaya bölgesi	Etnografya Müzesi	Osmanlı İmparatorluğu
3	Babük Beyi Köşkü / Türbesi	Melikgazi	Yanıkoglu Mah.	Mahalle parkı içi	Mahalle parkı içinde	Anadolu Selçuklu
Dini ve kültürel yapılar 1: Camiiler/ Mescidler/Kiliseler						
S.no	Adı	İlçesi	Mahalle	Konum	Mevcut kullanımı	Yapım dönemi
1	Kurşunlu Camii	Kocasinan	Yalman Mah.	Kent meydanı	Camii	Osmanlı İmparatorluğu
2	Hacı Kılıç Camii	Kocasinan	Hacı Kılıç Mah.	Kent merkezi	Camii	Anadolu Selçuklu
3	Hunat Camii	Melikgazi	GavremoğluMah.	Kent meydanı	Camii	Anadolu Selçuklu
4	Yanıkoglu Camii	Melikgazi	Yanıkoglu Mah.	Sokak arası	Camii	Osmanlı İmparatorluğu
5	Fatih Camii	Melikgazi	Cumhuriyet Mah.	Kent meydanı	Camii	Osmanlı İmparatorluğu
6	Ulu Camii / Camii Kebir	Melikgazi	Camii Kebir Mah.	Kent merkezi	Camii	Danışmendliler Beyliği
7	Cıncıklı Camii	Melikgazi	Cumhuriyet Mah.	Yaya bölgesi	Camii	Osmanlı İmparatorluğu
8	Aya Nikola/ Astavavazin Ermeni Kilisesi	Melikgazi	Cumhuriyet Mah.	Yaya bölgesi	Gençlik Spor Merkezi	19.yy
9	Kalaycıoğlu Mescidi	Kocasinan	Gevher Nesibe Mah.	Kent parkı içi	Camii	18.yy
Dini ve kültürel yapılar 2: Türbe/ Kümbet / Mezarlık						
S.no	Adı	İlçesi	Mahalle / Cadde	Konum	Mevcut kullanımı	Yapım dönemi
1	Hasbek Kümbeti	Kocasinan	Gevher Nesibe Mah.	Kent parkı içi	Kümbet	Anadolu Selçuklu
2	Gevher Nesibe Kümbeti	Kocasinan	Gevher Nesibe Mah.	Kent parkı içi	Kümbet	Anadolu Selçuklu
3	Suya Kanmış Hatun Türbesi	Melikgazi	Yanıkoglu Mah.	Mahalle parkı içi	Türbe	13.yy
4	Zeynel Abidin Türbesi	Melikgazi	HunatMah.	Kent meydanı	Kayseri Turizm Danışma Bürosu	Osmanlı İmparatorluğu
5	Mahperi Hatun Türbesi	Melikgazi	HunatMah.	Kent meydanı	Türbe	Anadolu Selçuklu
6	Kutluğ Hatun Türbesi	Melikgazi	GavremoğluMah.	Toplu otopark alanı	Türbe	Anadolu Selçuklu
8	Alaca Kümbet	Melikgazi	Talas Cad.	Okul bahçesi	Kümbet	13.yy
9	Şeyh Tennuri Türbesi	Melikgazi	Cumhuriyet Mah.	Yaya bölgesi	Türbe	Osmanlı İmparatorluğu
9	Emir Sultan Türbesi	Melikgazi	Cumhuriyet Mah.	Yaya bölgesi	Türbe	Eratnaoğulları
10	Hacı Çavlı Türbesi	Kocasinan	SahabiyeMah.	Sokak arası	Türbe	Bilinmiyor
11	Ulu Hatun Türbesi	Kocasinan	SahabiyeMah.	Kent merkezi	Türbe	Eratnaoğulları
12	Mehmet Zengi Türbesi/Emirzade Türbesi	Melikgazi	Seyit Gazi Mah.	Sokak arası	Türbe	Eratnaoğulları
13	Melik Mehmet Gazi Türbesi	Melikgazi	Camii Kebir Mah.	Kent merkezi	Türbe	Danışmendliler Beyliği
14	Şeyh Seyfullah Türbesi	Kocasinan	Serçeönü	Mahalle içi	Türbe	Osmanlı İmparatorluğu
15	HatuniyeTürbesi	Kocasinan	Camikebir	Mahalle içi	Hurdacı	Dulkadiroğulları
Dini ve kültürel yapılar 3: Medreseler/ Hanlar / Bedestenler / Çarşılar /Hamamlar /Kule						
S.no	Adı	İlçesi	Mahalle / Cadde	Konum	Mevcut kullanımı	Yapım dönemi
1	Pamuk Hanı	Melikgazi	Camii Kebir Mah.	Kent meydanı	Ticari alan	Osmanlı İmparatorluğu
2	Vezir Hanı	Melikgazi	Camii Kebir Mah.	Kent meydanı	Kapalı alış veriş alanı	Osmanlı İmparatorluğu
3	Kapalı Çarşı	Melikgazi	Camii Kebir Mah.	Kent meydanı	Kapalı alış veriş alanı	Osmanlı İmparatorluğu
4	Bedesten	Melikgazi	Camii Kebir Mah.	Kent meydanı	Kapalı alış veriş alanı	Osmanlı İmparatorluğu
5	Kadı Hamamı	Melikgazi	Camii Kebir Mah.	Kent merkezi	Hamam	Anadolu Selçuklu
6	Hunat Hamamı	Melikgazi	HunatMah.	Kent meydanı	Hamam	Anadolu Selçuklu
7	Sultan Hamamı	Melikgazi	Cumhuriyet Mah.	Kent merkezi	Hamam	Anadolu Selçuklu
8	Hunat Hatun Medresesi	Melikgazi	HunatMah.	Kent meydanı	Hediyelik eşya çarşısı	Anadolu Selçuklu
9	Hatuniye Medresesi	Melikgazi	Camii Kebir Mah.	Kent merkezi	Camii	Anadolu Selçuklu
10	Hacı Kılıç Medresesi	Kocasinan	İstasyon Cad.	Kent merkezi	Camii	Anadolu Selçuklu
11	Avgunlu Medresesi	Melikgazi	Gevher Nesibe Mah.	Kent merkezi	Kitapçı	Anadolu Selçuklu
12	Sahabiye Medresesi	Kocasinan	SahabiyeMah.	Kent meydanı	Sahaf, kitapçılar çarşısı	Anadolu Selçuklu
13	Seraceddin Medresesi	Melikgazi	GavremoğluMah.	Kent merkezi	Kitap ve kültür sarayı	Anadolu Selçuklu
14	Gevher Nesibe/Çifte Medrese	Kocasinan	Gevher Nesibe Mah.	Kent parkı içi	Müze	Anadolu Selçuklu
15	Saat Kulesi	Kocasinan	Cumhuriyet Meydanı	Kent meydanı	Saat kulesi	Osmanlı İmparatorluğu
Askeri/ İdari yapılar						
S.no	Adı	İlçesi	Mahalle	Konum	Mevcut kullanımı	Yapım dönemi
1	Kayseri Kalesi	Melikgazi	Cumhuriyet Mah.	Kent meydanı	Kültür ve sanat merkezi	Roma İmparatorluğu

Çizelge 2.Tarihi yapılar ve kent kimliğine olan katkılarının belirlenmesinde kullanılan parametreler ve puanaj çizelgesi (3=Yüksek/var, 2=Orta/kısmen, 1=Düşük/yok)

Tarihi Yapılar	Günümüzdeki durumu	Turistik değer	Yeşil alan katkısı	Yapının ve çevresinin kullanım yoğunluğu	Mekânsal hareketlilik	Fonksiyonel değer	Odak merkezi	Manzara oluşturma	Ağırlanabilirlik	Silüet etkisi	Genel ve çevre aydınlatması	Çevresel yapılaşma yoğunluğu	Rekreasyonel potansiyel	Peyzaj düzenlenmesi	Toplam Puan	Ortalama puan
İmamzade Raşit Ağa Konağı	3	3	1	3	3	3	1	1	2	1	3	3	3	3	33	2,36
Güpgüpoğlu Konağı	3	3	3	3	3	3	1	1	2	1	3	3	3	3	35	2,50
Babük Beyi Köşkü	1	2	3	1	1	1	1	1	1	1	1	2	3	3	22	1,57
Kurşunlu Camii	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3	40	2,86
Hacı Kılıç Camii	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3	41	2,93
Hunat Camii	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	1	3	3	40	2,86
Yanıköğlü Camii	3	1	3	1	1	3	1	1	1	1	1	3	1	1	22	1,57
Fatih Camii	3	2	1	2	3	3	3	1	1	1	3	1	3	1	28	2,00
Ulu Camii / Camii Kebir	3	3	1	3	3	3	3	1	2	1	3	3	3	1	33	2,36
Cıncıklı Camii	3	1	1	3	3	3	1	1	2	1	3	3	3	3	31	2,21
Aya Nikola/ Astavavazin Ermeni Kilisesi	3	1	1	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	38	2,71
Kalaycıoğlu Mescidi	2	1	2	1	3	3	1	3	2	3	3	1	3	3	31	2,21
Hasbek Kümbeti	3	3	3	3	3	3	3	3	3	1	3	3	2	1	37	2,64
Gevher Nesibe Kümbeti	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	1	3	3	39	2,79
Suya Kanmış Hatun Türbesi	3	2	3	3	3	1	1	3	2	1	3	3	3	3	34	2,43
Zeynel Abidin Türbesi	3	3	1	3	3	3	3	3	3	3	3	1	3	3	38	2,71
Mahperi Hatun Türbesi	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	1	3	3	3	39	2,79
Kutluğ Hatun Türbesi	3	2	1	1	3	1	1	3	2	1	3	3	2	1	27	1,93
Alaca Kümbet	3	3	3	3	3	1	3	3	3	3	3	3	3	3	40	2,86
Şeyh Tennuri Türbesi	3	1	1	3	3	3	1	1	2	1	1	1	3	3	27	1,93
Emir Sultan Türbesi	3	1	1	3	3	3	1	1	3	3	1	3	3	3	32	2,29
Hacıp Çavlı Türbesi	2	1	1	3	1	1	1	3	1	1	1	3	1	1	21	1,50
Ulu Hatun Türbesi	2	1	1	3	1	1	1	3	1	1	1	3	1	1	21	1,50
Mehmet Zengi/ Emirzade Türbesi	3	2	3	3	1	1	1	3	2	3	1	2	1	2	28	2,00
Melik Mehmet Gazi Türbesi	3	2	1	3	3	3	3	1	1	1	1	3	1	1	27	1,93
Şeyh Seyfullah Hatuniye Türbesi	3	2	1	3	3	2	2	2	2	2	1	3	1	2	29	2,07
Pamuk Hanı	2	2	1	2	2	1	2	1	2	2	1	3	2	1	24	1,71
Vezir Hanı	3	3	1	3	3	3	3	1	3	3	3	3	3	1	34	2,43
Kapalı Çarşı	3	3	1	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	36	2,57
Bedesten	3	3	1	3	3	3	3	1	3	3	3	3	3	1	36	2,57
Kadı Hamamı	3	1	1	3	1	3	1	1	1	1	1	3	3	1	24	1,71
Hunat Hamamı	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	42	3,00
Sultan Hamamı	1	1	1	3	3	1	1	1	1	1	3	3	1	1	22	1,57
Hunat Hatun Medresesi	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	42	3,00
Hatuniye Medresesi	3	1	1	3	1	1	1	1	1	1	1	3	1	1	20	1,43
Hacı Kılıç Medresesi	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	41	2,93
Avgunlu Medresesi	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	1	3	3	40	2,86
Sahabiye Medresesi	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	42	3,00
Seraceddin Medresesi	3	3	1	3	3	3	1	1	2	3	1	3	3	1	31	2,21
Gevher Nesibe/ Çifte Medrese	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	1	3	3	39	2,79
Saat Kulesi	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	42	3,00
Kayseri Kalesi	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	42	3,00
Toplam	121	96	84	117	114	108	93	92	99	93	99	109	110	95		
Ortalama	2,81	2,23	1,95	2,72	2,65	2,51	2,16	2,14	2,30	2,16	2,30	2,53	2,56	2,21		

(1,43-3,00) aralığında: 1,43 - 1,95 (Düşük/yok); 1,96 - 2,47 (Orta/kısmen); 2,48 - 2,99(Yüksek/var)

Toplamda en düşük puanı (20-21 puan) alan yapılar ise Gülük Hamamı ve Medresesi, Hatuniye Medresesi, Hacıp Çavlı, Ulu Hatun ve Taceddin Veli Türbeleri olmuştur (Şekil 5). Bu yapıların düşük puan almasındaki temel etken yoğun yapılaşma içinde kaybolmalarıdır. Dolayısıyla insanlar, yoğun yapılaşma içinde kalan tarihi yapıları fark edememektedir.

Gözleme dayalı bizzat gezilerek yapılan puanlamalar sonucu elde edilen ortalama puanlara göre tarihi yapı ve çevrelerinde 2,65 ortalama ile mekânsal bir hareketliliğin olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, kullanım amacına yönelik farklılıklar gözlemlenmesine rağmen 2,51 ortalama ile yapıların fonksiyonel değer taşıdığı, 2,16 ve 2,14 ortalama ile de kısmen odak merkezi ve manzara oluşturabildikleri tespit edilmiştir. Tarihi yapıların 2,30 ortalama ile

bulduğu çevrede kısmen algılanabildiği ve 2,16 ortalama ile kısmen siluet oluşturdıkları tespit edilmiştir. Tarihi yapıların ve çevrelerinin 2,30 ortalama ile kısmen aydınlatmaya sahip olduğu, 2,72 ortalama ile de tarihi yapı çevrelerinin hızlı yapılaşma içerisinde kaybolduğu belirlenmiştir. Ayrıca yapılar ve çevresi peyzaj tasarımı ve rekreasyon potansiyeli açısından da değerlendirilmiştir. Değerlendirmeler sonucu 2,21 ortalama ile yapıların çevresinde kısmen peyzaj tasarım çalışmalarının yapılmış olduğu ve 2,56 ortalama ile de yüksek bir rekreasyon potansiyeline sahip oldukları belirlenmiştir.

Yapılan puanlamalar sonucu elde edilen verilere göre; kent merkezindeki tarihi yapıların ve çevrelerinin toplamda kent kimliğine olan katkıları en yüksek, yüksek ve orta düzeyde olmak üzere 3 bölümde kategorize edilmiş ve Çizelge 3'te detaylı olarak sunulmuştur. Buna göre; 2,81 ortalama ile yapıların mevcut durumlarının genel olarak iyi

olduğu; 2,23 ortalama ile tarihi yapıların kısmen turistik değere sahip olduğu ve 1,95 ortalama ile de yapıların açık-yeşil alanlara kısmen katkısı olduğu belirlenmiştir. Ayrıca 2,72 ortalama ile tarihi unsurların ve çevrelerinin insanlar tarafından yoğun olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

Tarihi çevrelerin korunmasında ve devamlılığının sağlanmasında açık-yeşil alanların büyük rolü vardır. Çalışma alanında yapı yoğunluğunun artması ile birlikte geçmiş dönemlerde (Selçuklu ve Osmanlı döneminde) oluşan açık-yeşil alanlar gelişme olanağı bulamamıştır. Geçmişten günümüze kadar gelen ve çeşitli fonksiyonların yüklendiği tarihi kent merkezi; konut dışı alanlar (ticari alanlar, iş merkezleri ve yönetim kurumları), meydan ve yaya bölgesinden oluşan kentsel açık alanlar ile kentlinin rahat hareket edebildiği, doğa ile ilişkilendirilmiş, tarihi kimliğin vurgulandığı açık-yeşil alanlardan oluşmaktadır.

a

b

Şekil 5. Düşük puan alan tarihi yapılardan görünüm: a) Tacettin Veli Türbesi, b) Ulu Hatun Türbesi (Anonim, 2015b)

Çizelge 3. Tarihi kent merkezindeki tarihi yapıların puanaj tablosuna göre toplam puanlarda kent dokusuna katkısı

Kente en yüksek düzeyde katkı (2,48-2,99)	Kente yüksek düzeyde katkı (1,96-2,47)	Kente orta düzeyde katkı (1,43-1,95)
Taşcıoğlu Konağı	İmamzade Raşit Ağa Konağı	Güpgüpoğlu Konağı
Akşehirlioğlu Evi	Fatih Camii	Babük Beyi Köşkü
Şaban Polater Evi	Ulu Camii / Camii Kebir	Yanıkıoğlu Camii
Yorgancıoğlu Konağı	Cıncıklı Camii	Gülük Camii
Kurşunlu Camii	Kalaycıoğlu Mescidi	SurpKirkorLusovoriçErmeni Kilisesi
Hacı Kılıç Camii	Suya Kanmış Hatun Türbesi	Seyitgazi Camii
Hunat Camii	Lale Paşa Kümbeti	Emir Şahap Türbesi
Aya Nikola/ Astavavazin Ermeni Kilisesi	Ali Cafer Kümbeti	Tacettin Veli Türbesi
Hasbek Kümbeti	Mehmet Zengi/Emirzade Türbesi	Sırçalı Kümbet
Gevher Nesibe Kümbeti	Şeyh Seyfullah Türbesi	Hacıp Çavlı Türbesi
Zeynel Abidin Türbesi	Pamuk Hanı	Ulu Hatun Türbesi
Mahperi Hatun Türbesi	Selahattin Hamamı	Melik Mehmet Gazi Türbesi
Seyyid Burhaneddin Türbesi	Hunat Hamamı	Hatuniye Türbesi
Emir Erdoğmuş Türbesi	Hunat Hatun Medresesi	Kadı Hamamı
Alaca Kümbet	Seraceddin Medresesi	Gülük Hamamı
Döner Kümbet		Sultan Hamamı
Han Kümbeti		Gülük Medresesi
Seyyid Burhaneddin Mezarlığı		Hatuniye Medresesi
Vezir Hanı		Babükbey Türbesi
Kapalı Çarşı		
Bedesten		
Hacı Kılıç Medresesi		
Avgunlu Medresesi		
Sahabiye Medresesi		
Gevher Nesibe/ Çifte Medrese		
Saat Kulesi		
Kayseri Kalesi		

Öncelikle 1/25000 ölçekli Kayseri imar planı üzerinde çalışma alanı ve çalışma alanı için öngörülen açık-yeşil alan miktarları hesaplanmıştır (Çizelge 4). Mevcut açık-yeşil alanların mahalleler ölçeğinde dağılımı Şekil 6'da verilmiştir. İmar planı üzerinde yapılan ölçümlere göre çalışma alanı 5.073.712 m² iken öngörülen toplam açık-yeşil alan miktarı yaklaşık 865.524 m²'dir.

Açık-yeşil alanlar tarihi kent merkezi alan kullanım düzeninin yaklaşık % 17'sini oluşturmaktadır. Öngörülen açık-yeşil alanların mahalle alanına oransal değeri en fazla olan mahalleler Gevher Nesibe (%26), Hunat (%17), Cumhuriyet (%16) ve Camii Kebir (%15) mahalleleridir. Açık-yeşil alanların mahalle alanına oransal değeri en düşük mahalleler ise Kıçıkapı (%3) ve Sahabiye (%8) mahallesidir. Bu mahallelerde açık-yeşil alanların imar planında öngörülen miktarın %10'dan daha az gerçekleştiği görülmektedir.

Bu durum göz önünde bulundurulduğunda kültürel mirasa konu olan tarihi yapılar ve çevreleri; kent kimliğine ve kent dokusuna katkı sağlayacak, sosyo-kültürel işlevler arasında bir bağ oluşturacak bütüncül bir yaklaşımla açık-yeşil alan sistemlerinin bir parçası olarak yeterli derecede etkin kullanılmamaktadır.

Oluşturulan ve çalışma alanına göre revize edilen puanaj tablosuyla tarihi kent merkezini oluşturan yapıların kentsel açık-yeşil alanlara katkısı değerlendirilmiştir (Çizelge 5). Yapılan analizler sonucu elde edilen verilere göre; 1,87 ortalama ile yapıların çevresinde bulunan mevcut yeşil dokunun az olduğu, 2,01 ortalama ile yeşil alanlara kısmen katkılarının olduğu ve 2,09 ortalama ile de tarihi yapılar çevresinde mevcut yeşil alan miktarının kısmen artırılabilme imkanının olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 4. Çalışma alanı imar planına göre öngörülen açık-yeşil alan miktarı

Mahalle adı	Mahalle alanı (m ²)	Yeşil alan (m ²)	Mahalle alanına oran (%)
Hunat Mahallesi	1177220	198524	17
Gevher Nesibe Mahallesi	1576716	409800	26
Kıçıkapı Mahallesi	132604	4404	3
Sahabiye Mahallesi	1159488	95540	8
Cumhuriyet Mahallesi	530272	83548	16
Camii Kebir Mahallesi	497112	73748	15
Toplam	5073412	865524	17

Şekil 6. İmar planına göre çalışma alanı genelinde öngörülen açık-yeşil alanlar

Çizelge 5. Tarihi yapıların yeşil dokuya katkısının belirlenmesinde kullanılan puanaj tablosu

Tarihi Yapılar	Mevcut yeşil doku alanına katkısı	Açık-yeşil Artırılma imkanı
İmamzade Raşit Ağa Konağı	1	2
Güpgüpoğlu Konağı	2	3
Babük Beyi Köşkü-türbesi	3	1
Taşcıoğlu Konağı	1	3
Akşehirlioğlu Evi	1	2
Şaban Polater Evi	2	2
Yorgancıoğlu Konağı	1	2
Kurşunlu Camii	3	1
Hacı Kılıç Camii	3	1
Hunat Camii	3	2
Yanıkoglu Camii	2	1
Fatih Camii	1	3
Ulu Camii / Camii Kebir	2	1
Gülük Camii	2	3
Lale Camii	2	3
Han Camii	1	3
SurpKirkorLusovoriçErmeni Kilisesi	1	3
Cıncıklı Camii	1	2
Aya Nikola/ Astavavazin Ermeni Kilisesi	1	1
Kalaycıoğlu Mescidi	3	1
Seyitgazi Camii	1	1
Hasbek Kümbeti	2	3
Gevher Nesibe Kümbeti	3	1
Emir Şahap Türbesi	3	1
Suya Kanmış Hatun Türbesi	2	1
Zeynel Abidin Türbesi	1	3
Lale Paşa Kümbeti	2	2
Mahperi Hatun Türbesi	2	1
Kutluğ Hatun Türbesi	2	3
Seyyid Burhaneddin Türbesi	3	1
Emir Erdoğan Türbesi	3	1
Alaca Kümbet	1	3
Şeyh Tennuri Türbesi	2	3
Emir Sultan Türbesi	1	3
Emirzade /Mehmet Zengi Türbesi	1	3
Şeyh Seyfullah türbesi	1	3
Babükbey Türbesi	3	1
Hatuniye türbesi	2	3
Emir Ali Pişrev Türbesi	3	1
Döner Kümbet	3	3
Han Kümbeti	1	3
Tacetin Veli Türbesi	1	3
Sırçalı Kümbet	1	3
Ali Cafer Kümbeti	3	1
Seyyid Burhaneddin Mezarlığı	3	1
Hacıp Çavlı Türbesi	1	3
Melik Mehmet Gazi Türbesi	2	3
Pamuk Hanı	1	1
Vezir Hanı	1	1
Kapalı Çarşı	1	1
Bedesten	1	1
Selahattin Hamamı	2	2
Kadı Hamamı	1	3
Gülük Hamamı	2	3
Hunat Hamamı	1	3
Sultan Hamamı	1	1
Hunat Hatun Medresesi	2	3
Gülük Medresesi	2	3
Hatuniye Medresesi	2	3
Hacı Kılıç Medresesi	3	1
Avgunlu Medresesi	3	1
Sahabiye Medresesi	2	3
Seraceddin Medresesi	2	2
Çifte Medrese	3	1
Saat Kulesi	2	3
Kayseri Kalesi	2	3
Kayseri Lisesi	2	3
Toplam	125	140
Ortalama	1,87	2,09

4. Sonuç

Tarihi süreç içerisinde kentsel gelişimine bakıldığında Kayseri kentinin tarihi dokusu ağırlıklı olarak Anadolu Selçuklu döneminde, planlı kent düzeni ise Cumhuriyet dönemi ve sonrasında oluşmuştur. Köklü bir tarihi geçmişe sahip olan Kayseri kenti bu çeşitliliğin izlerini barındırması açısından oldukça önemlidir.

Anadolu Selçuklu ve Osmanlı dönemine ait tarihi yapılar tarihi kent merkezine konumlanmış, kente kimlik kazandıran ve kentin silüetini oluşturan unsurlardır. Kentin, mekânsal gelişimi sanayileşme hareketi ile birlikte önemli ölçüde değişmiştir. Kent merkezi, geniş arterlerin oluşturduğu işinsal yol akları ile birlikte bu akslar etrafında gelişmiş, ana arterlerin meydana bağlanması kent merkezinde trafiğin yoğunlaşmasına neden olmuştur. Dolayısıyla Kayseri tarihi kent merkezindeki mekânların ve yapıların birçoğu, hızlı değişim ve gelişim geçiren kent merkezi içinde kaybolmuş veya tamamen yok olmuştur. Kent merkezinin fiziksel değişimi ise halen devam etmektedir.

Çalışma kapsamında, Cumhuriyet Meydanı ve bu meydanı çevreleyen tarihi yapıların yoğunlukta olduğu 6 mahalle ele alınmıştır. Tarihi kent merkezinde 25 türbe ve kümbet, 12 cami, 10 çeşme, 8 medrese, 5 konak, 4 hamam, 4 han, 2 kilise, okul, müze, kale ve saat kulesi değerlendirilmiştir. Değerlendirmeye alınan yapılar belirlenen parametreler doğrultusunda incelenerek, puanlamaya tabi tutulmuştur. Puanlama sonucunda yapıların genel itibarı ile günümüzdeki durumlarının iyi olduğu, yüksek derecede fonksiyonel değer ve rekreasyonel potansiyel taşıdıkları tespit edilmiştir. Fakat kent merkezinde bulunan bu tarihi yapı ve yapı grupları mekânsal hareketliliğin ve çevresel yapılaşmanın yoğunluğu içinde kalmıştır.

Mevcut imar planı incelendiğinde, Kayseri tarihi kent merkezi genelinde 865.524 m² alanın açık-yeşil alan olarak öngörüldüğü tespit edilmiştir. Özellikle Gevher Nesibe, Hunat, Cumhuriyet ve Camii Kebir mahalleleri imar planında öngörülen açık-yeşil alan miktarı en fazla olan mahallelerdir. Bu mahallelerde bulunan tarihi yapılar mahalle parkı, meydan tasarımı gibi kentsel peyzaj tasarımları ile kentsel açık-yeşil alan sistemlerinin bir parçası olarak etkin kullanılırken; yapılaşmanın yoğun olduğu ve öngörülen açık-yeşil alan miktarı en düşük olan Kızılkapı ve Sahabiye mahallelerinde ise açık-yeşil alan sistemleri etkin kullanılmaktadır.

Bu mahallelerde bulunan tarihi yapılar ve çevreleri gerek mekansal gerek işlevsel açıdan kent kimliğini ve kent dokusunu ön plana çıkaracak biçimde açık-yeşil alan sistemleri içinde nirengi noktaları olarak değerlendirilmişlerdir. Öngörülen açık-yeşil alanların, mahalle alanına oransal değeri en düşük mahalleler Kızılkapı ve Sahabiye mahalleridir. Bu mahallelerde bulunan ve tarihi kent merkezini oluşturan kültürel değerler açık-yeşil alan sistemleri içinde etkin olarak kullanılmamaktadır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda yapıların, mevcut durumda 1,87 ortalama ile ortalamanın altında açık-yeşil alana sahip oldukları, 2,01 ortalama ile ortalama miktarda kentsel açık-yeşil alana katkı sağladıkları, ancak alanlardaki mevcut açık-yeşil alan miktarının 2,09 ile ortalama miktarda daha artırılacağı tespit edilmiştir. Dolayısıyla tarihi yapılar ve çevreleri açık-yeşil alan kurgusu içinde yeniden ele alınmalı

ve yapılacak kentsel peyzaj tasarımı çalışmaları eşliğinde kent dokusunda ön plana çıkarılmalıdır.

Kültürel mirasa sahip tarihi kentlere yönelik alınan planlama kararlarında tarihi çevrelerde kültürel turizm odaklı yatırımların gerek mekânsal gerekse işlevsel açıdan ortaya çıktığı görülmektedir (Christopher, 1992; Mason, 1997; Strange, 1997; Steinberg, 1996; Stubbs, 2004; Özcan, 2008). Dolayısıyla tarihi kentler sahip oldukları kültürel miraslarla birlikte, kültürel turizm odaklı planlama stratejileri temelinde mevcut kentsel açık-yeşil alanlar değişen mekânsal öncelikler çerçevesinde yeniden ele alınmalı ve düzenlenmelidir (Antrop, 2004; Gobster, 1998; Özcan, 2008; Solecki ve Welch, 1995; Thompson, 2002). Bu bağlamda Kayseri kentinde kentsel gelişimi destekleyici potansiyelle sahip tarihi yapılar ve çevreleri yapılacak kentsel peyzaj tasarımı çalışmaları ile kültürel ve rekreasyonel olanaklara imkân sağlayacak niteliktedirler.

Kentsel sit alanını kapsayan tarihi kent merkezi yayalaştırma politikası ile taşıt trafiğinden kısmen arındırılmış, toplumsal aktivitelerde ve kentsel çevrenin görünümünde olumlu gelişmeler sağlanmıştır. Tarihi kent merkezi cazip bir merkez haline getirilmiş, tarihi dokunun karakteri vurgulanmış ve yayaların yoğun olarak kullandığı bu alan tamamen yayalara tahsis edilerek hareketleri kolaylaştırılmıştır. Ancak artan taşıt trafiği nedeni ile trafiğe kapalı, yaya bölgeleri otopark alanı olarak kullanılmakta, yayalar güvenli ve sağlıklı hareket edememektedir. Bu nedenle tarihi kent merkezi taşıt trafiğinden kesinlikle arındırılmalı, halk çevredeki kapalı otoparkları kullanması yönünde bilinçlendirilmeli ve yönlendirilmelidir. Ayrıca kent ekonomisini geliştirecek yılın her döneminde yapılacak farklı kültürel faaliyetlerle (kermesler, sergiler, sokak konserleri ve tiyatroları vb.) yaya çekimi kuvvetlendirilerek tarihi kent merkezi daha cazip hale getirilmelidir.

Ayakta kalmayı başarmış tarihi yapılara, yapılan restore çalışmaları ile yeniden işlev kazandırılmış ve sürekliliği sağlanmıştır. Uygulanan kentsel tasarım çalışmaları ile tarihi kent merkezinde yer alan kültürel değerler üzerindeki kentsel gelişimin neden olduğu baskılar azaltılmaya çalışılmaktadır. Tarihi kent merkezinde uygulanan "Kültür Yolu" projesi kapsamında tarihi kent merkezindeki Sahabiye Medresesi, Kayseri Kalesi, Kapalı Çarşı vb. tarihi eserleri çevreleyen, estetik değer taşımayan ve görüntü kirliliği oluşturan binalarda yapılan cephe çalışması ile tarihi eserler ön plana çıkarılmıştır. Bu projenin tamamlanması ile birlikte cephe çalışması yapılan binalar tarihi kent merkezindeki tarihi eserlere fon oluşturarak tarihi kent merkezinin dokusunu vurgulayacaktır. Ancak ulusal ve uluslararası düzeyde öneme sahip bu yapı ve yapı grupları, aktif veya pasif yeşil alan kullanımlarından oluşan tampon alanlar ile ön plana çıkarılmalıdır. Ayrıca açık-yeşil alan sisteminin bir parçasını oluşturacak şekilde kültürel boyutta tanımlanarak rekreasyonel ve turistik amaca hizmet etmeleri sağlanmalıdır.

Tarihi çevrelerde mevcut silüet ve görsel değerlerin sunumunda ve bu değerlerin artırılmasında dış mekân aydınlatma çalışmalarının önemi büyüktür. Cumhuriyet Meydanı'nda bulunan tarihi yapıların dışında tarihi kent merkezini oluşturan diğer tarihi yapılarda da aydınlatma yapılmalı ve var olan aydınlatma sistemleri geliştirilerek kentlinin mekân, yapı algısı ve bilinci geliştirilmelidir. Bu şekilde tarihi çevreler atıl ve karanlık yerler olmaktan kurtulacaktır.

Sonuç olarak; Kent kimliğinin özgünlük, farklılık gibi unsurlar üzerine oluştuğunu düşünürsek Kayseri bu açıdan çok zengindir. Dolayısıyla tarihi kent merkezinin sürdürülebilirlik ilkesi temelinde mekânsal ve işlevsel tanımlaması yapılmalıdır. Kentsel açık-yeşil alan sistemi içinde kültürel, rekreasyonel, estetik ve turistik gibi birçok amaca hizmet eden tarihi çevreler iyi korunarak doğal çevre ve kentsel mekânlarla devamlılıkları sağlandığında kentsel çevre kalitesini artıran ve açık-yeşil alan sistemi için önemli olanaklar sunan önemli kent parçalarıdır. Tarihi kent merkezini oluşturan yapı ve yapı gruplarının bakım, onarım ve yeniden işlev kazandırılarak kullanıma sunulması ulusal ve uluslararası düzeyde kentsel kimliğin kazanılması ve sürdürülmesi açısından önemlidir.

Kaynaklar

- Anonim, 2004. Kayseri İl Çevre Durum Raporu, İl Çevre ve Orman Müdürlüğü ÇED ŞubeMüdürlüğü, Kayseri.
- Anonim, 2014. Türkler Döneminde Kayseri. http://kasyeri.tr.gg/turkler_doneminden.htm Erişim:02.10.2014.
- Anonim, 2015a.Wowturkey, Kayseri-Cumhuriyet Meydanı. http://wowturkey.com/t.php?p=tr594/Said_Karahasan_1377571_529652840447894_1030227738_n.jpg Erişim:02.04.2015.
- Anonim, 2015b. Wowturkey, Kayseri-Tacettin-i Veli Mahallesi, Türbesi ve Camii. <http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=26912:02.04.2015>.
- Antrop, M., 2004. Landscapechange and the urbanization process in Europe. *Landscapeand Urban Planning*, 67: 9-26.
- Arık, R.O., 1969. Coğrafya'dan Vatana, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Atabeyoğlu, Ö., 2004. Erzurum Kentindeki Resmi Kurum ve Lojman Bahçelerinin Peyzaj Mimarlığı Açısından İncelenmesi, YL Tezi, Atatürk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Atabeyoğlu, Ö., Bulut, Y., 2007. Kamu Kurum ve Kuruluşları Dış Mekan Kalite Yeterliliklerinin Puanlama Yöntemi ile Değerlendirilmesi, Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 1:92-106
- Christopher, ML., 1992. Urban Tourism and its contribution to economic regeneration. *Urban Studies* 29(3-4): 599-618.
- Çalışır Hovardaoğlu, S., 2009. Tarihi Süreklilikte Kentsel Katmanlaşmanın Belgelenmesi Bağlamında Kayseri Kent Merkezi, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Doratlı, N., Önal, S. 2000. Tarihi Çevrelerde Kentsel Tasarım Stratejileri: Lefkoşe Arab Ahmet Bölgesi Canlandırma Projesinin Stratejik Yaklaşımlar Açısından Değerlendirilmesi. Mimar Sinan Üniversitesi 1. Kentsel Tasarım Haftası, İstanbul.
- Güçlü, Ö., 1993.İstanbul'un Kentsel Kimliği ve Değişimi, Y.L Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Ens. İstanbul.
- Gobster, PH., 1998. Urban parks as greenwalls or green magnets? Interracial relations in neighborhood boundary parks. *Landscapeand Urban Planning*, 41: 43-55.
- Lynch, K., 1960.The Image of The City, MIT Pres, Massachusetts.
- Mason, DR., 1997. Managing development at cultural heritagesites: conservation practice and sustainability. In: Bentivegna V, Brandon PS, Lombardi P (Eds.), *Evaluation of the Built Environment for Sustainability*, Routledge Press, London.
- Önal, S., 1999. Tarihi Çevrelerde Fiziksel Değişimin Kontrolü ve Geleneksel Kent Dokularının Korunması. Yenidüzen 8, İstanbul.
- Özcan, K., 2008. Sürdürülebilir Kentsel Koruma İçin Açık-Yeşil Alan Etkin Bir Planlama Modeli: Konya Kentsel Koruma Alanı, Türkiye Örneği, *Ekoloji Dergisi*, 68:43-53.
- Özkan Ter, Ü., 2002. Konya Kenti Açık ve Yeşil Alan Varlığı İçinde Tarihi Kent Merkezinin Kentsel Tasarımı Üzerine Bir Araştırma, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Solecki, WD., Welch, JM., 1995. Urban parks: green spaces or green walls? *Landscapeand Urban Planning*, 32: 93-106.
- Steinberg, F.,1996. Conservation and rehabilitation of urban heritage in developing countries. *Habitat International* 20(3): 463-475.
- Strange, I., 1997. Planning forchange, conserving the past: towards sustainable development policy in historiccities. *Cities*, 14(4): 227-233.
- Stubbs, M., 2004. Heritage-sustainability: developing a methodology for the sustainable appraisal of the historic environment. *Planning, Practices&Research*, 19(3): 285-305.
- Thompson, CW., 2002. Urban open-space in the 21st century. *Landscapeand Urban Planning*. 60:59-72.
- Tunçer, M.,1998. Kentsel Tasarımın Tarihi Çevre Korumasında Etkin Olarak Kullanımı, "Böl ve Yönet Modeli": Ankara, Konya, Antalya Tarihi Kent Merkezleri. 9. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu, "Farklı Ölçeklerde Kentsel Tasarım", MSÜ Mimarlık Fakültesi, İstanbul.